

De Sint Michaëlskerk te Emmeloord

Eén van de markantste kerkgebouwen in de Noordoostpolder is de Sint Michaëlskerk in Emmeloord. De kerk werd ontworpen door bouwkundige inspecteur van het aartsbisdom Utrecht Johannes Starmans en zijn zoon de architect Piet Starmans. De kerk, een schoolvoorbeeld van de Delftse School, werd in 1956 in gebruik genomen en doet nog steeds dienst als kerk. De Sint Michaëlskerk is één van de laatste basilieke kerken die in Nederland werden gebouwd.

Het kerkelijk leven in de Noordoostpolder kende een moeizame start. De polder was in 1942 drooggevallen en door de oorlogsomstandigheden waren de voorzieningen gebrekkig en de verbindingen slecht. Aanvankelijk werd er gekerkt in de kantines van de tientallen kampen die ten behoeve van de tijdelijke huisvesting van de duizenden polderwerkers waren gebouwd. Pas in 1944 kwam in Marknesse een eerste katholieke noodkerk tot stand, niet lang daarna gevolgd door een tweede in Emmeloord. Op 29 september 1945 werd in de polder de Heilige Michaëlparochie opgericht. De naam werd ontleend aan de parochie op Schokland die bij de ontruiming van het eiland in 1859 was opgeheven.

In 1949 werd besloten om in Emmeloord een parochiehuis te bouwen, dat voorlopig als kerkgebouw dienst kon doen en aan 450 kerkgangers plaats zou bieden. Het parochiehuis, een ontwerp van ir J.H. Froger (1920-1976), hoogleraar Bouwkunde aan de Technische Hogeschool te Delft, werd in 1951 in gebruik genomen. Al een jaar na de ingebruikname bleek het gebouw te klein te zijn. In 1953 werd in het centrum van Emmeloord grond aangekocht voor de bouw van een 'echte' kerk, de Sint Michaëlskerk. De kerk zou plaats bieden aan achthonderd personen, uit te breiden met tweehonderd plaatsen in de zijbeuken. In 1955 werd begonnen met de bouw van de kerk. Evenals bij de andere kerken in de Noordoostpolder werd de helft van de bouw- en inrichtingskosten gefinancierd door de

Directie van de Wieringermeer, de dienst die verantwoordelijk was voor de ontginning en inrichting van de Noordoostpolder, en de andere helft werd door de parochianen zelf betaald.

Zoals de meeste kerken in de Noordoostpolder is ook de Sint Michaëlskerk een exponent van de traditionele wederopbouwarchitectuur van de Delftse School. Grote inspirator van deze school was de katholieke stedenbouwkundige en architect dr. M.J. Granpré Molière (1883-1973), hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Delft. Hij was voorstander van de eenvoud van de basiliek, het ideaal van innerlijke rust en beschouwing. Volgens hem moest men zich in de bouw van een kerk beperken tot het elementaire en iedere uitbundigheid vermijden. Granpré Molière zag het kerkgebouw als “het grote teken van Gods tegenwoordigheid in de wereld”. Het moest daarom ook vooral harmonisch in een stad of wijk worden ingepast.

De Sint Michaëlskerk in Emmeloord is de meest monumentale kerk in de Noordoostpolder en is één van de laatste basilieke kerken die in Nederland werden gebouwd. Zij werd ontworpen door J.A.M. (Johannes) Starmans (1901-1964) en diens zoon P.H.A. (Piet) Starmans (1927-1991). Bij de bouw van de kerk werd gebruik gemaakt van traditionele bouwmaterialen, zoals steen en hout. De gevels zijn van lichtrode baksteen, de vensters en deuren van wit en bruin hout. Het dak is van zwarte pannen. De kerk heeft een halfronde apsis, lage zijbeuken en een slanke vrijstaande toren met opengewerkt lantaarn. Aan de buitenkant heeft de kerk het aanzien van een antieke tempel, maar van binnen maakt zij eerder een romaanse indruk. Het orgel uit 1957 is van Valckx & Van Kouteren. De Sint Michaëlskerk werd ingewijd op 23 oktober 1956 door de eerste bisschop van Groningen, monseigneur P.A. Nierman.

Johannes Starmans was aartsbisschoppelijk bouwinspecteur van 1933 tot aan zijn dood in 1964. In 1957 werd hij lid van de nieuwe adviescommissie Kerkenbouw van het bisdom Groningen. Hij heeft onder andere de Sint Martinuskerk te Makkum (1939), de Sint Martinuskerk te Doorn (1951), de Sint Franciscuskerk te Emmen (1952) en de Parochiekerk van Lochem (1958) ontworpen. Met A.J.M. Vosman heeft hij het ontwerp gemaakt voor de kapel Philosophicum Dijnseburg in Zeist, die in 1952 werd gebouwd als onderdeel van een groter geheel, onder andere een studentencollege.

Ir. Piet Starmans was architect van het aartsbisdom Utrecht. Hij ontwierp rooms-katholieke kerken in Bergen (1951), Mourik (1951), Arnhem (1955), Eelde (1955), Nijkerk (1955), Bennekom (1958), Lunteren (1959), Sint Annaparochie (1959), Meppel (1960), Terschelling (1960), Brummen (1961), Herveld (1961), Hoonhorst (1962), Eerbeek (1965) en Frederiksoord (1965).

ANDRÉ VAN HOLK (Steunpunt Archeologie en Jonge Monumenten Flevoland) en
HENK PRUNTEL (Nieuw Land Erfgoedcentrum)